

שיח ושיג בפרשה

"וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְנַדַּע יוֹסֵף אֶל אָחָיו : (מה'א)
 ועד אז לא רצה יוסף להתוודע אל אחיו שהיה חושש שמא יהרגוהו כדי שלא יתביישו אבל ששמע שהם מתכוונים להרוס עיר אמר יוסף, מוטב שאהרג ובלבד שלא תיחרב עיר שלמה כי עכשיו שהם זועמים כ"כ לא איפטר מהם ע"י זה שאתן להם את בנימין ועוד על פי מה שנאמר בפרשת מקץ שכל המהומה הזאת לא עשה יוסף כדי לצער את אחיו או להנקם מהם חס וחלילה אלא לדון אותם ולבדוק אם הם אוהבים אותו. כי לפי ההנהגה שלהם עם בנימין למד על עצמו שראה עד כמה משתדל יהודה לטובת בנימין ושם נפשו בכפו כדי להצילו אז ידע שיש להם לב טוב כלפי בני רחל, ולכן החליט להתוודע אליהם. ויש אומרים שירד מלאך בדמותו של יוסף והוא שגרם להם את כל הצער הזה. כדי שצער זה יהיה להם כפרה על מכירת יוסף.

"הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלָי". רצה לומר, שהיו שם הרבה מצרים ומאנשי פרעה, וכולם ביקשו ממנו לחון את בנימין בשומעם את דברי יהודה שהסביר כי אביו עלול למות מחמת צער, וכך נפלו כל אותם האנשים לרגלי יוסף וכל אחד הפציר בו מצד אחר עד שלא היה יכול יוסף לסבול האנשים שהיו שם. ולכן דיבר אל עבדיו בכעס שיוציאו כל איש זר מעליו כי לא רצה לבייש את אחיו. ולא רצה להודיע להם פתאום שהוא יוסף. כי בודאי היו מתים מרוב צער. וכך הזהירו חז"ל שאם אדם היה נעדר מביתו זמן רב, אסור לו להופיע פתאום בביתו, מכיון שהוא יכול לסכן בזה נפשות בני ביתו בראותם אותו בלי שיתכוננו לכך. לכן התחיל יוסף בדברים לומר: זה שאמרתם שאחיו של בנימין מת האם זה בטוח או לא? אמרו השבטים: כן אדוני הוא מת. אמר להם יוסף: כיצד אתם מדברים שקרים והרי מכרתם אותו, אם כן מהיכן אתם יודעים שהוא מת ואני קניתי אותו כעבד? ועכשיו אקרא אותו והתחיל לקרוא בקול גדול יוסף בן יעקב בוא לכאן! יוסף בן יעקב בוא לכאן ודבר עם אחיך! והשבטים התחילו להסתכל לכל ד' הרוחות לראות את בואו וכשראה יוסף שדעתם נחה קצת, אמר להם לאן אתם מסתכלים? אני יוסף אחיכם האמיתי העוד אבי חי?

עד שטחו פניהם בקרקע. ומכאן למדו לנו חכמים לקח באומרם: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. והרי יוסף קטן שבשבטים היה, ובכל זאת לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, עאכ"ו כשמלך מלכי המלכים הקב"ה שהאדם עתיד ליתן לו דין וחשבון על כל מעשיו. וכשיקרא לו הקב"ה וישאלו: למה לא קבעת עתים לתורה בכל יום, ולמה לא היית זהיר ללבוש ארבע כנפות כל יום. ולמה היית מדבר בתוך בית הכנסת שהוא מקום קודש שהשכינה שורה בו, וכיצד העזת לישבע בשם ה' ובתורה הקדושה ולדבר לשון הרע, ולגנוב ולעשוק ממון אחרים, או לקחת בגדו במשכון וציערת אותו עד ששילם לך, וכדומה משאר העבירות שהעולם דש בהם, עד שנשכחו מלב, בודאי לא יעצור האדם כוח לעמוד בפני הקב"ה. והשבטים נצטערו כל כך שנפלו ממש מתים, ועשה הקב"ה נס וחיו. (מעם לועז)
 במשנה באבות (פ"ג, מ"א) "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". לכאורה דין וחשבון אינם בסדר הנכון? שהרי קודם יש לעשות את החשבון ורק לאחר מכן ניתן לחרוץ את הדין? וא"כ התנא היה צריך לומר חשבון ודין?

אלא כאשר נשמתו של אדם עולה לאחר אריכות ימים לעוה"ב האמת, ועומד ליתן דין על מעשיו בעוה"ז, עוברים מלאכים ושואלים אותו: רבי יהודי! אולי יש לך זמן עבורנו? אנו זקוקים לשכל ישר שיחווה את דעתו הצודקת בענין מסובך שלפנינו, ואז האדם חושב שבאו לכתובת המדוייקת, ושוטחים לפני אותה הנשמה את סיפורה המורכב, בו זקוקים לשיפוט צדק ללא משוא פנים, ואכן הנשמה עושה כמיטב כושר שיפוטה ופוסקת את דינה, ואז לאחר פסק הדין, מתברר שהוא עצמו שימש כשופט של עצמו, ויוצא שבמו פיו פסק לעצמו את דינו. ולכן אומר התנא דווקא הסדר יהיה "דין וחשבון" קודם פוסק האדם בעולם האמת את דינו ואז נערך החשבון.

ישראל לסגולתו

עצה ליראת השם
 עצה גדולה שיפיל על האדם יראת שמים, הוא לספר ספורי צדיקים או לראות הנהגתם של גדולי וקדושי ישראל, ועל כן חשוב מאד להתבונן בהנהגתם של התנאים והאמוראים המובהאים בגמרא, וכן לקרא מתולדותיהם ודרך עבודתם של גדולי ישראל שהיו בכל דור ודור, והרבה צדיקים העידו שהתקרבותם לה' והצלחתם היתה מכך שהיו קוראים ושומעים מהנהגות הצדיקים והקדושים אשר בארץ, ומתוודעו וחיבקו לאהבה וליראה את ה'.
 ובפרט יועיל ביותר כאשר יוכל האדם להתחבר לצדיק וקדוש החי בדרך זו השפלה ולראות במו עיניו את הנהגתו, ודרך עבודתו את ה' היא הנהגתו בהתלהבות ובחשק, והיא תפלתו לה' בכלות הנפש ובהתפשטות הנשמות, וכן רואה את התמדתו בתורה לשמה במסירות נפש, ואת הנהגותיו במדות טובות, ורואה היא גם בדרך זו השפלה ותכן לעבד את ה' בכל כחו, הרי אין שיביא תועלת יותר מזה. ועל כך אמרו "שמושה גדול מלמודה", כלומר כשהאדם רואה הנהגות הצדיק או שומעם מועיל יותר מאשר ילמד בעצמו מוסרי חז"ל וכיוצא, שכן כשרואה את מוסרי חז"ל מיישמים על ידי הצדיק שמקימן בפעל מתפעל לבו ביותר, ומקנא קנאת סופרים להיות כמוהו, והוא בדיק ומנסה בידו.

אהבה:

א. כשאין אהבה בין בני אדם, על-ידי זה הם הולכי רכיל, ועל-ידי רכילות באים לליצנות, ועל-ידי ליצנות הם דוברים שקר.

מתי לא מזמינים אורחים

עצה טובה, שלא להזמין אורחים לבית כשהבנים היקרים באים לשבת מהישיבה הקדושה, כדי שעיקר תשומת הלב תהיה רק להם. וכן כשבאים החתן והכלה לשבת קודש, אין להזמין עוד אורחים, כדי שהחתן והכלה ירגישו שעושים הכל לכבודם, וזה יסוד חשוב בהנהגת הבית. כן העיר לנכון מהר"ר חיים רבי שליט"א בספרו הנפלא אנשי קודש (עמוד נד). הורים שמזמינים לאירוח את חתנם שהשתדך עם בתם ("מאורס"), אין לחתן לישון באותו בית שבו נמצאת ארוסתו, אלא ילך לישון אצל השכנים או אצל ידידים הגרים בקרבת מקום. ואם אין לחתן מקום אחר לישון, ימנע מלעשות שבת אצל ארוסתו. (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

למה צחק הבעש"ט

שלוש פעמים חזרה התופעה ונשנתה. זו הייתה סעודת ליל-שבת רגילה לכאורה אצל רבי ישראל בעל-שם-טוב. הכול התנהל כרגיל. הצדיק אמר 'שלום עליכם' וקידש על היין בדבקות, כדרכו. לאחר הקידוש השתפכה לפתע נהרת-גיל על פני הבעש"ט והוא צחק. באמצע הסעודה שוב צחק הרבי. עבר עוד זמן-מה - והוא צחק בשלישית. הדבר התמיה את החסידים, והם המתינו לשעת-הכושר שבה יוכלו לשאול את רבם לפשר התפרצות השמחה הבלתי-רגילה שחזרה ונשנתה שלוש פעמים. עם צאת השבת ציווה הבעש"ט לרתום את הסוסים ויצא לדרך, עם כמה מחסידיו. כל הלילה נסעו עד שהגיעו לעיר קוזניץ. הבעש"ט התאכסן אצל אחד מתלמידיו, ולאחר תפילת השחרית ביקש לפגוש את ר' שבתי כורך הספרים ואת רעייתו. המארח מיהר למלא את בקשת הצדיק והביא עמו במהרה את בני-הזוג, שניהם יהודים מבוגרים, פשוטים ותמימים. ספר-נא לי מה קרה בליל-שבת האחרון", פנה הצדיק אל ר' שבתי בטון אבהי. "ספר הכול, אל תחשוש ואל תחסיר דבר". הכורך התמים בא במבוכה, אולם עיניו של הבעש"ט שהיו נעוצות בו לא הניחו לו זמן רב למחשבות, והוא החל לספר: "פרנסתי באה מכריכת ספרים. בעבר, כשהייתי צעיר יותר, הייתה מלאכה זו מפרנסת אותי ברווח. מדי יום חמישי הייתי מביא לרעייתי כסף בעבור כל צורכי השבת, וביד רחבה. "כל חיי נהגתי לעבוד בערב-שבת רק עד השעה העשירית בבוקר. אז הייתי עוזב את מלאכתי, לובש בגדי-שבת והולך לבית-הכנסת, לומר 'שיר-השירים', לעיין מעט בפרשת-השבוע, וכדומה. בבית-הכנסת הייתי שוהה עד לאחר תפילת ערבית של שבת. "חלפו שנים, תש כוחי, ואיני עובד עוד כמקודם. וכמובן, גם הפרנסה נידלדלה. הסכום שהתחלתי להביא לאשתי בימי חמישי כבר לא הספיק לכל צורכי השבת. אולם במנהגי מדי יום שישי אני מחזיק: בדיוק בשעה העשירית הולך אני לבית-הכנסת. "השבוע שעבר היה קשה מאוד. לא השתכרתי מאומה. הגיע יום שישי בבוקר ולא הייתה בידי אפילו פרוטה אחת עבור השבת. אך גמרתי אומר בליבי כי מוטב להתענות מלהזדקק לחסדי בשר-ודם. החלטתי שלא אטול פרוטה מאיש והזהרתי גם את רעייתי על כך. אשתי הבטיחה לי שכך תעשה, ובשעה העשירית בבוקר יצאתי מביתי והלכתי, כמנהגי, לבית-הכנסת. "התפילה הסתיימה, אך לא מיהרתי לצאת. חששתי שישאלוני מדוע אין הנר דולק בביתי ואתבייש. בשעה מאוחרת יצאתי מבית-הכנסת, וכשהתקרבותי אל ביתי התפלאתי לראות אור גדול בוקע מחלונותיו. הנה כי כן, חשבתי בליבי, לא הצליחה זוגתי להתאפק, ונטלה מתנת בשר-ודם. "ינכסתי הביתה ומצאתי בו מכל טוב. על המפה הצחורה מונחות חלות טריות ובקבוק יין אדום, ומן המטבח עולה ריחם של מטעמי השבת. כמעט פתחתי פי לנזוף באשתי ולגעור בה, אך הבלגתי. לא רציתי להפר את קדושת השבת. "קידשתי על היין, בצעתי את החלות, ואחרי אכילת הדגים פניתי אל רעייתי בלשון רכה: ודאי לא אזרת עוז בנפשך לקבל את הרע... "אשתי חייכה את חיוכה הטוב. לא, היא לא נזקקה לעזרת הבריות. היא סיפרה כי לאחר שהלכתי, באין לה מה לעשות לכבוד שבת, החליטה לנקות היטב את הבית. תוך כדי מלאכת הניקיון היסודית גילתה לפתע שמלה ישנה, שאבדה לנו מכבר. שמלה זו הייתה מעוטרת בכפתורי כסף. "היא לא איבדה זמן, מיהרה להסיר את הכפתורים, צחצחה ומירקה אותם, ויצאה למכור אותם לצורך. בכסף שקיבלה קנתה את כל צורכי השבת, ומיהרה הביתה להכין הכול מבעוד מועד. "כששמעתי את דבריה זלגו מעיני דמעות-גיל. נתמלאתי שמחה עצומה. ליבי היה גדוש הודיה לקב"ה שזיכני להתענג ביום-השבת ממתת ידו הקדושה ולא, חלילה, מידי בשר-ודם. מרוב שמחה קמתי מהשולחן ויצאתי בריקוד סוער, ורעייתי מרקדת למולי. "המשכנו בסעודת השבת, ולאחר אכילת המרק שוב התחמם ליבי ויצאנו במחול. וכך עשינו גם לאחר שאכלנו את הלפתן. "ועתה, רבי, אמור-נא לי: אם חטאתי במעשיי אלו, מבקש אני שיוורה לי דרך תשובה, ואקיים ככל אשר יצונוני". ר' שבתי סיים את סיפורו, והבעש"ט פנה אל אישתו: "מה תרצי? האם תבחרי לחיות את שארית ימיך בעושר וכבוד, או שיהיה לך בן לעת זקנתך?". האישה, שהייתה חשוכת-בנים, בחרה, כמובן, להתברך בבן. הבעש"ט בירך אותה שבשנה הבאה תלד בן, וציווה עליה לקרוא לו - כשמו - ישראל. עוד ביקש הבעש"ט שכאשר הבן ייוולד יודיעו לו, ויבוא לברית ויהיה הסנדק. לאחר שר' שבתי ואשתו יצאו, פנה הבעש"ט אל תלמידיו ואמר להם: "בשעה שר' שבתי ואשתו רקדו - הייתה שמחה עצומה למעלה. כל הפמליה של מעלה רקדה ושחקה עמם, ולכן שחקתי גם אני". שנה חלפה, בן נולד לבני הזוג, ונקרא שמו בישראל: ישראל, הוא המגיד הקדוש מקוזניץ.